

ENTEĞRE EĞİTİM

Remziye CEYLAN

*Gazi Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi,
İlköğretim Bölümü Kırşehir/TÜRKİYE*

Neriman ARAL

*Ankara Üniversitesi, Ev Ekonomisi Yüksek Okulu,
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü, Ankara/TÜRKİYE*

Geliş Tarihi: 04.07.2005

Yayına Kabul Tarihi: 16.11.2005

ÖZET

Engelli çocukların, normal gelişim gösteren çocukların devam ettiği eğitim ortamlarında eğitilmesi şeklinde tanımlanan entegre eğitimin hem engelli çocuğa hem de çevresine birçok yararı olduğu vurgulanmaktadır. Ancak, bunun için birtakım çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu çalışmalar; anne-babaların, öğretmenlerin, normal gelişim gösteren çocukların, engelli çocukların ve okul personelinin entegre eğitime hazırlanması şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca; entegre eğitimin etkili olabilmesi için, bu uygulamada yer alan bireylerin işbirliği yaparak bir iletişim ağı oluşturmaları gerekmektedir. Bu nedenlerden dolayı konuya gereken önemin verilerek ayrıntılı bir şekilde irdelenmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engelli Çocuk, Entegre Eğitim, Entegrasyon, Kaynaştırma

INTEGRATED EDUCATION

ABSTRACT

It has been emphasized that integrated education , which is identified as the form of education in which the handicapped children are educated in the school of normally developing children, is useful in many ways both for the handicapped child and for his/her environment. However, a set of studies have to be made for this. These studies are described as preparing parents, teachers , normally developing children , handicapped children and the school staff for integrated education. In addition, for the integrated education to be effective, it is necessary that the individuals taking part in this practice should form a network of communion. Because of these reasons, it has been aimed to secure that the necessary importance is given to this subject.

Key Words: Handicapped Child, Integrated Education, Integration, Mainstreaming

1. GİRİŞ

Özel eğitim alanında en sık kullanılan kavramlardan biri olan “entegre eğitim” farklı disiplin alanlarında farklı şekillerde tanımlanmaktadır. David ve Johnson (1980) entegre eğitimi, “tüm engelli çocuklar için bireyselleştirilmiş eğitime dayanan tutarlı bir yöntem ve ailelerin de katılımı ile uygun bir eğitimsel fırsatın tanınması” olarak

tanımlanmaktadır. Bir başka ifade ile engelli çocukların normal gelişim gösteren akranlarıyla daha olumlu ilişkiler kurmasını kolaylaştırıcı ortamın sağlanması olarak belirtilmektedir. Bir başka tanımda entegre eğitim, engelli çocukların düzenli veya genel eğitim sınıflarına eğitim amacıyla uygun destekler sağlanarak yerleştirilmeleri şeklinde tanımlanmaktadır (Lerner, 2000). Bu tanım, çocuğun gereksinimlerinin karşılandığı eğitim ortamlarını içermektedir.

Entegre eğitim ortamlarında engelli ve engelli olmayan çocuklar birbiriyle ilişki kurma fırsatını elde etmektedirler. Çocukların birbiriyle kurdukları ilişkiler engelli çocukların sosyal ve iletişim becerilerini, normal gelişim gösteren çocukların ise kişisel farklılıklara daha hoşgörülü yaklaşabilme becerilerini, sosyal ve bilişsel gelişim düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir. Bunların sonucunda da engelli çocukların toplumda kabul görmeleri kolaylaşabilmektedir (Staub ve Hunt, 1993).

2. ENTEGRE EĞİTİMİN ETKİLERİ

Entegre eğitimin etkileri, engelli çocuklara, normal gelişim gösteren çocuklara, anne-babalara ve öğretmenlere olmak üzere dört grupta incelenmektedir.

2.1. Engelli Çocuğun Gelişimi Üzerine Etkileri

Engelli çocukların izole edilmiş ortamlarda eğitilmelerine karşın, entegre edilmiş ortamlarda eğitim almaları, engelli çocuğun gelişimine daha fazla yararlı olabilmektedir.

Engelli çocukların, okul günlerini normal gelişim gösteren arkadaşları ile birlikte geçirmesi, onlara ayrı ortamlarda mümkün olmayan sosyal ilişkiler için birçok fırsat sağlamaktadır. Fırsatlar, engelli çocukların iletişimlerini ve sosyal becerilerini geliştirmekte, ayrıca engelli ve normal gelişim gösteren çocuklar arasında arkadaşlıklar ortaya çıkabilmektedir (Alper ve Ryndak, 1992).

Entegre eğitimde, engelli çocuklar uygun davranış modellerine sahip olmaktadır. Normal gelişim gösteren çocukların, sosyal yönden kabul edilebilir davranışlarını engelli çocuklar gözlemleyerek taklit edebilirler (Ryndak ve Alper, 1996). Engelli olan çocuk, toplum tarafından benimsenen davranış kalıpları geliştirir, bu da onun toplum tarafından dışlanmamasını ve engelli davranışlarının azalmasını sağlar. Böylece çocuğun sosyal kabulü, uyumu ve etkileşimi artmakta, çocuk engelliler grubunda değil, toplumun içinde yer almaktadır (Bayhan, 1998). Ayrıca; entegre eğitime katılan çocukların, kendilerini yetişkinliğe daha iyi hazırladıkları da görülmektedir (Salend, 1998).

Akademik başarı ile ilgili çalışmalarda ise, değişik sonuçlar elde edilmiştir: Genel eğitim ortamlarında engelli çocuklara uygulanan üç farklı programın etkisi incelendiğinde, yaklaşık olarak bu çocukların yarısının akademik performans geliştirmedikleri sonucuna varılmıştır.

Sadece entegre eğitim programlarına veya sadece kendine özgü programlara katılanlardan çok, her ikisine de katılan çocukların okuma konusunda önemli ölçüde başarılı oldukları görülmüştür (Baker ve Zigmond, 1995). Diğer taraftan, entegre ortamlarda eğitim gören engelli çocukların, farklı ortamlarda eğitim gören akranlarından daha fazla sosyal beceriler geliştirdikleri ve akranları ile uzun süreli anlamlı arkadaşlıklar kurdukları rapor edilmiştir (Cole ve Meyer, 1991).

2.2. Normal Gelişim Gösteren Çocuğun Gelişimi Üzerine Etkileri

Entegre eğitim engelli çocuğa olduğu kadar, normal gelişim gösteren çocuğa da yarar sağlamaktadır. Engelli çocuklarla bir arada eğitim gören normal gelişim gösteren çocuk, kendinden farklı olanlara karşı olumsuz tutumlarını değiştirebilir ve bunun sonucu olarak da bireysel ayrılıkları fark eder, engelli çocukları anlamaya çalışabilir. Ayrıca entegre eğitimde normal gelişim gösteren çocuk öğretmen rolünü üstlenebilir, engelli çocuklarla birlikte oyun oynayabilir, yemekte, otobüste veya oyun alanında özel bir arkadaş rolü alabilir. Bu tür etkileşimlerin sayesinde normal gelişim gösteren çocuklar engelli çocukların birçok olumlu özelliklere ve yeteneklere sahip olduklarını öğrenebilirler. Bunların sonucunda normal gelişim gösteren çocuklar özel eğitim alanındaki meslekler hakkında bilgiler edinirler. Hatta entegre eğitim bazı çocukların özel eğitim alanında meslek seçmelerine neden olabilir (Ryndak ve Alper, 1996).

Yapılan çalışmalarda, entegre eğitim programına katılan normal gelişim gösteren çocuklar, entegre eğitim programına katılmayan akranlarına göre başarı testlerinden daha yüksek yada eşit oranda

puan aldıkları görülmüştür. Ayrıca, entegre eğitime katılan normal gelişim gösteren çocukların engelli arkadaşlarına yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu, engelli akranlarından olumsuz davranışlar öğrenmedikleri, kendini tanıma, sosyal ve problem çözme becerilerinin daha iyi olduğu belirtilmiştir. Normal gelişim gösteren çocukların, başkalarının ihtiyaçlarına karşı daha duyarlı oldukları, ahlak ve etik prensipleri konusunda daha hassas davrandıkları belirlenmiştir (Peck, 1990; Sharpe, 1994).

Engelli olmayan orta öğrenimdeki çocukların entegrasyon ortamlarında bulunmaya karşı tepkileri araştırıldığında bu çocuklar büyük ölçüde entegre eğitimin iyi bir eğitim olduğunu, entegre eğitimin engelli olmayan çocukları sosyal ve kişiler arası beceriler bakımından olumlu yönde geliştirdiğini ve engelli akranları ile daha gerçekçi ve olumlu ilişkiler kurduklarını belirtmişlerdir. Engelli olmayan lise öğrencileri ile yapılan çalışmalarda da benzer bulgular elde edilmiş ve engelli olmayan lise öğrencilerinin entegre eğitimin kendi yaşamlarında engelin üstesinden gelme becerisini artırmada etkili olduğunu belirttikleri saptanmıştır (York, 1992).

2.3. Anne Baba Üzerindeki Etkileri

Anne babaların entegre eğitim konusunda karmaşık duyguları ve tepkileri bulunmaktadır. Normal gelişim gösteren çocukların bazı ebeveynleri, engelli çocukların ihtiyaçlarının kendi çocuğunun eğitim ve güvenliğini kesintiye uğratabilecek veya zarar verebilecek kadar ciddi olabileceğinden endişe duydukları için çocuklarının entegre sınıflarında olmalarını istememektedirler. Buna rağmen, araştırmalar normal gelişim gösteren

çocukların entegre ortamlarından olumsuz bir şekilde etkilenmediğini, programlardan ve eğitim yöntemlerinden yararlandığını göstermektedir. Normal gelişim gösteren çocukların kendi dillerini engelli çocuğun gelişim seviyesine uydurarak, duyarlılık gösterdiğini ve engelli çocuklara yardım ve arkadaşlık ettikleri belirtilmektedir (Galant ve Hanline, 1993).

Yapılan çalışmalarda normal gelişim gösteren çocukların anne babalarından bazıları entegre eğitimin kendi çocuklarının yaşamlarını genişlettiklerini ve aileler üzerinde olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Çocuklarının farklı bir şekilde görünen ve davranan bireylere karşı daha az korku ve önyargıya sahip olduklarını, bu artan rahatlığın ve farkında olmanın aynı şekilde kendilerinde de olumlu değişiklikler yarattığını ifade etmişlerdir. Ayrıca; anne babalar engelli çocukların varlığının kendi çocuklarının iyi eğitim almasını engellemediğini ve programın çocukların sosyal-duygusal gelişmeler üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu bildirmişlerdir. (Logan, 1994; Staub, 1995).

Engelli çocukların anne babalarının da entegre eğitim konusunda farklı görüşleri bulunmaktadır. Bazı ebeveynler, entegrasyonun kendi çocuklarının özel ihtiyaçlarına uygun olan kaynak odalardaki bireysel hizmetlerin kaybı ile sonuçlanacağından kaygı duymakta; bazı ebeveynler ise, entegrasyon ortamlarında normal gelişim gösteren çocuklarla yarışmaları istenerek, çocuklarının başarısızlığa ve hayal kırıklığına uğratılacağından endişe duymaktadırlar. Ayrıca, çocuklarının sözlü sataşma ve eğlence hedefleri olacağından ve bunun da çocuklarını başarısızlığa iteceğinden

kaygılanmaktadırlar. Ebeveynler, çocuklarının genel eğitim sınıflarına yerleştirilmelerini diğer çocuklar gibi aynı deneyimlere ve fırsatlara sahip olmalarını ve onların toplumun bağımsız ve katkıda bulunan üyeleri olarak hazırlanmaları için mücadele etmektedirler. Daha az motive edici özel eğitim programlarından ayrı olarak tutulmalarının, çocuklarını yalnızlığa, istenmeyen davranışlara ve farklı duygulara yönlendireceğini ve çocuklarının diğer çocuklarla etkileşimde bulunma ihtiyacında olduklarını belirtmektedirler (Turnbull ve Ruef, 1997).

Yapılan çalışmalar, bazı anne babaların çocuklarının entegrasyonu için çok istekli olduklarını, bazı anne babaların ise endişe ve korku duyduklarını göstermektedir. Anne babaların istekli olması entegre eğitimin başarılı uygulanabilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle hem normal gelişim gösteren çocukların hem de engelli çocukların anne-babalarının entegre eğitim konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Entegre eğitime hazırlanan ve kabul eden anne-babaların tutumları çocuklarına yansımaktadır. Entegre eğitimin başarılı olması için anne-babaların entegre eğitime hazırlanmaları gerekmektedir (Batu, 2000).

2.4. Öğretmen Üzerindeki Etkileri

Entegre eğitimin, öğretmen üzerindeki etkilerinde farklılıklar görülmektedir. Öğretmenlerin çoğu, entegre eğitime inandıklarını, ancak engelli çocukları eğitmek için yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını da ifade etmektedirler (Scruggs ve Mastropieri, 1996). Ayrıca engelli çocukların, tıbbi ve fiziksel özelliklerinden kaynaklanan sorunlarla ilgilenmekten huzursuz olduklarını ve sınıflarda meydana gelen olağanüstü

durumlarda ne yapacaklarını ve nasıl üstesinden geleceklerini bilmedikleri için sıkıntı yaşadıklarını da belirtmişlerdir (Conway ve Gow, 1988). Bazı sınıf öğretmenleri de, engelli çocukların akademik ihtiyaçlarını karşılamaktan dolayı, diğer çocukların akademik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kaldıklarını ifade etmişlerdir (Atay, 1995; Werts, 1996).

Özel eğitim öğretmenlerinin de entegre eğitim konusunda kaygıları bulunmaktadır. Bazı özel eğitim öğretmenleri, entegre eğitimin kendi işlerini kaybetmelerine neden olacağından korkmaktadırlar. Bazı özel eğitim öğretmenleri de genel eğitim sınıflarında destekleyici hizmet rolü oynamalarının, çocukların kendilerini öğretmenden çok yardımcı bir öğretmen gibi görmelerine yol açmasından endişe duymaktadırlar. Eğitim eksikliği nedeniyle bazı özel eğitim öğretmenleri de, büyük öğrenci gruplarında bilim ve sosyal çalışmalar gibi alanlarda yeterli olmadıklarını ileri sürmektedirler (Salend, 1998).

Yılmaz (1995) sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmada, engelli çocukların entegrasyonuna yönelik görüşlerini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin yarısından fazlasının engelli çocukların normal sınıfta eğitim görmelerine karşı oldukları, bu öğretmenlerin entegre eğitim için hazır olmadıkları ve motivasyonlarının düşük olduğu bulunmuştur.

Bir başka çalışmada da, öğretmenler engelli çocukların öğrenme özelliklerinin entegrasyonu olumsuz yönde etkilediğini, bu konu ile ilgili yasal bilgilerinin yeterli olmadığını, entegre eğitim konusunda

kendilerine rehberlik yapılmadığını belirtmişlerdir (Uysal, 1995).

Sınıfında engelli çocuk bulunan 53 ve engelli çocuk bulunmayan 56 öğretmen olmak üzere toplam 109 öğretmenin entegrasyona yönelik tutumlarının karşılaştırıldığı bir çalışmada ise, iki gruptaki öğretmenlerin toplam tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Diken, 1998).

Türkiye’de yapılan çalışmalarda entegre eğitim ortamlarında görev yapan genel eğitim öğretmenlerine destek hizmet verilmediği ve bu öğretmenlerin entegre eğitim için hazırlanmadıkları görülmektedir. Öğretmenlerin engelli çocukların eğitimlerine yönelik hazırlanmamaları ve yeterli donanıma sahip olmamaları da olumsuz tutumları beraberinde getirmekte ve entegre eğitim programlarının başarıyla uygulanmasını güçleştirmektedir (Kayaoğlu, 1999).

3. ENTEGRE EĞİTİME HAZIRLIK ETKİNLİKLERİ

Entegre eğitimin doğru bir şekilde uygulanabilmesi için pek çok unsurun bir araya gelmesi gerekmektedir. Bu unsurların tamamı görevlerini tam olarak yerine getirirse, başarılı bir entegrasyondan söz etmek mümkün olabilir. Entegre eğitimin başarıyla uygulanabilmesi için normal gelişim gösteren çocukların, engelli çocukların, okul personelinin ve anne babaların entegre eğitime hazırlanmaları gerekmektedir.

3.1. Entegre Eğitime Normal Gelişim Gösteren Çocukların Hazırlanması

Entegre eğitim uygulamasının en önemli sonucu, normal gelişim gösteren çocukların engelli çocukları kabullenmiş olmalarıdır (Batu, 1998). Çocukların, okulda

öğrendiklerinin tümünü yalnızca öğretmenlerinden değil, birbirlerinden de öğrendikleri de düşünüldüğünde, entegre eğitimin başarılı olmasında önemli bir araç olan normal gelişim gösteren çocukların dikkatli bir şekilde entegre eğitime hazırlanması gerekmektedir (Stainback ve Stainback, 1984).

Normal gelişim gösteren çocukların entegre eğitime hazırlanması konusunda sınıf öğretmenine çok büyük görev düşmektedir. Entegre eğitim sırasında öğretmenin sınıf içindeki ve dışındaki en büyük desteği ve yardımcısı normal gelişim gösteren çocuklardır. Bunlardan dolayı normal gelişim gösteren çocuklar entegre eğitime hazırlanmalıdır.

Sınıf öğretmeni, normal gelişim gösteren çocuklarla toplantılar düzenlemeli ve bu toplantıları engelli çocuğun sınıfta olmadığı zaman yapmalıdır. Normal gelişim gösteren çocuklar önceden sınıflarına engelli çocuğun geleceği konusunda bilgilendirilmelidir. Böylece, engelli çocuğu anlamaları ve kabul etmeleri kolaylaşacaktır. Ayrıca, sınıf öğretmenin normal gelişim gösteren çocuklara engelli çocukların yerine kendilerini koyma çalışmaları yaptırması da yararlı olabilecek etkinliklerdendir. Çocukların ellerine çorap giyerek yazı yazmalarını, tek gözlerini kapayarak düz bir çizgi üzerinde yürümelerini istemek gibi etkinlikler normal gelişim gösteren çocukların engelli çocukları anlamalarına yardımcı olabilmektedir (Batu, 2000).

3.2. Entegre Eğitime Öğretmenlerin Hazırlanması

Entegre eğitimin başarı ile uygulanmasında en önemli faktörlerden birisi de öğretmendir. Öğretmenin engelli

çocukları kabul eden bir tutum içinde olması, sınıftaki normal gelişim gösteren çocukların engelli akranlarına karşı tutumlarını da etkilemektedir. Eğer öğretmen, engelli çocuğa karşı olumlu bir tutum içinde değilse, sınıftaki normal gelişim gösteren çocuklar da engelli çocuğa karşı olumsuz bir tutum içinde olmakta ve engelli çocuğu aralarına kabul etmemektedirler. Öğretmenin engelli çocuğa karşı tutumu, normal gelişim gösteren ve özellikle de engelli çocuklar açısından büyük önem taşımaktadır (Batu, 1998).

Entegre eğitim sınıfındaki öğretmenlerin, sınıflarında entegrasyonu uygulamaya istekli ve engelli çocuğu kabul edici bir tutum içinde olması gerekmektedir (Batu, 2000). Yapılan çalışmalarda, öğretmenlerin entegre eğitime karşı olumsuz tutumlar içinde oldukları görülmektedir (Uysal, 1995; Yılmaz, 1995). Öğretmenlerin entegre eğitime yönelik tutumlarını etkileyebilecek pek çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin bazıları çocuğun engel türü, engel derecesi ve öğretmenin aldığı destek hizmetleridir. Öğretmenlerin destek hizmet beklentilerinin entegre eğitim uygulamasına ilişkin tutumlarını etkilediği Myles ve Simpson (1989) tarafından yapılan bir çalışmayla da ortaya konmuştur. Araştırmacılar sınıf öğretmenlerine uyguladıkları anket sonucunda öğretmenlerin entegre eğitimi başarıyla uygulayabilmek için, danışmanlık hizmetlerine, hizmet içi eğitime gereksinim duyduklarını saptamışlardır. Batu (1998) yaptığı çalışmada on dokuz öğretmenle görüşmüş ve çalışmanın sonucunda sınıfta engelli çocuk bulunan öğretmenlerin özel eğitim danışmanlığına ve sınıf içi yardıma ihtiyaç duydukları,

kaynak odasını ise hiçbir öğretmenin tercih etmediği belirlenmiştir.

Öğretmenlerin en büyük kaygıları bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu kaygıları ortadan kaldırmak için entegre eğitim öncesinde ve entegre eğitim sırasında öğretmenlere bilgi vermek, öğretmenlerin kendilerine olan güvenlerini artırabilir. Sınıfında entegrasyona katılan engelli çocukları daha kolay anlamalarını ve kabullenmelerini sağlayabilir (Diamond, 1994). Ayrıca, düzenli olarak gerçekleştirilecek olan toplantılarla, öğretmenlere entegre eğitimin başarıyla uygulanabilmesi için kendilerine ihtiyaç olduğu ve diğer öğretmenlerin de entegre eğitim öğretmenlerinin sorunlarına benzer sorunlar yaşadığı anlatılmalıdır. Öğretmenlere, sorunları olduğunda rehber öğretmenlerin yada özel eğitim öğretmenlerinin yardım edebileceği konularında bilgiler verilmeli ve öğretmenlerin yaşadıkları deneyimleri birbirleriyle paylaşmaları sağlanmalıdır (Batu, 2000).

3.3. Entegre Eğitime Engelli Çocukların Hazırlanması

Engelli çocuğun entegre eğitim programına hazırlanması da entegrasyonun başarılı bir şekilde yürütülmesinde çok önemlidir. Normal eğitim ve özel eğitim ortamları, öğretim düzeni, ders programları, öğretim yöntemleri, davranışsal beklentiler ve fiziksel ortam bakımından birbirlerinden farklılıklar göstermektedir (Batu, 2000; Wood, 1998). Sınıfta uyulması gereken kurallar (oturma düzeni, sınıfa nasıl girilip çıkılacağı, suyun nasıl isteneceğini, tuvalete gitmek için nasıl izin alınacağı vb.) ve sınıfın yapısı özellikle engelli çocukların büyük problemler yaşamasına neden olmaktadır.

Engelli çocuklara, normal sınıfta uyulması gereken kurallar hakkında bilgi vermek, entegre eğitimin kolay ve başarılı uygulanmasını sağlayacaktır. Özel eğitim ortamından normal eğitim ortamına geçişin başarılı olması için entegre edilen çocuğun, normal sınıfın davranışsal ve akademik gereklerine uygun bir şekilde hazırlanması gerekmektedir. Engelli çocuğun sınıf kuralları açısından entegre eğitime hazırlanmasında çeşitli etkinlikler kullanılabilir. Bu etkinlikler şu şekilde sıralanabilir:

- Öğretmen sınıfta kuralları açıklamış olmasına rağmen, çocuklar bu kuralları doğru bir şekilde anlamamış olabilirler. Bu nedenle, öğretmen çocukları kuralları tartışmaları ve bir kural açık değilse soru sormaları için yönlendirmelidir.
- Öğretmen sınıf kurallarını içeren bir kontrol listesi hazırlayıp çocuklara verebilir. Çocuklar da onu referans olarak defterinde saklayabilir. Bu kontrol listesi yedek öğretmenler için de yararlı olabilir. Çünkü, yedek öğretmenlerin de sınıf beklentilerine açık bir şekilde anlamaları gerekmektedir.
- Öğretmen sınıf kurallarını gösteren önceki yılın çocukları tarafından hazırlanmış olan bir filmi yeni gelen çocuklara gösterebilir. Okul başladığında her bir kural çocuklarla birlikte tartışılabilir. Çocuklara: “İyi çalışırlarsa gelecek yılın çocukları için film yıldızları olacakları” söylenebilir. Burada, öğretmenin dikkat etmesi gereken nokta, her oturumda sadece bir modellenmiş kural olmasıdır. Çünkü, bütün kuralların bir oturumda gösterilmesi çocuklara karışık gelebilir (Wood, 1998).

3.4. Entegre Eğitime Okul Personelinin Hazırlanması

Okullarda entegre eğitimin başarılı olabilmesi için okulda görevli tüm personelin de entegrasyon için hazırlanması gerekmektedir. Personelin entegrasyonun gereğine ve önemine inanması, entegre eğitim uygulaması içinde yer alan her bir bireyin işini kolaylaştıracak ve gerek öğretmenlerin, gerekse normal gelişim gösteren çocukların, entegre eğitime katılan engelli çocuklara yönelik tutumlarının olumlu olmasını sağlayacaktır.

İdareciler, okulda görevli tüm personeli entegre eğitim konusunda bilgilendirmek için gerekli tüm olanakları sağlamalıdır. Bunun için idareciler konuyla ilgili değerlendirme, müfredat, adaptasyon metotları ve teknolojinin uygulanmasında meydana gelen güncel gelişmeleri izlemede personelin sürekli eğitimi olması konusunda titiz davranmalı ve işbirliğine dayanan ekip toplantıları, akran ders verme toplantıları düzenlemelidirler (Wood, 1998). Ayrıca, personelin konuyla ilgili yapılacak toplantılara, konferanslara ve hizmet içi seminerlere katılmasına olanak sağlamalı ve teşvik etmelidirler.

3.5. Entegre Eğitime Anne Babaların Hazırlanması

Çocukların entegrasyona hazırlanmaları kadar ailelerinin de hazırlanması gerekmektedir. Her iki gruptaki anne babalarla düzenli toplantılar yapmak, uygulamanın içeriği hakkında aydınlatmak onların görüşlerini almak ve gerekiyorsa uygulamanın başarılı olduğu yönleri sergileyebilecek somut örnekler sunmak anne babaların kabulünün sağlanmasında yararlı olmaktadır. Yapılacak toplantılarla, entegrasyona katılan engelli çocukların

anne babalarına kendilerinin durumuna benzer ailelerin olduğu anlatılmalıdır. Toplantılar sırasında aileye çocuğunun sosyalleşmesinde anahtar kişiler oldukları açıklanmalı ve çocuğu anne babası kadar hiç kimsenin iyi tanımayacağı ve gereksinimlerini iyi bilemeyeceği vurgulanmalıdır. Anne babanın ve okulun çocukla ilgili beklentileri ne kadar tutarlı olursa entegre eğitimin o kadar başarılı olacağı belirtilmeli ve birlikte çalışmanın önemi açıklanmalıdır (Batu, 2000; Darıca, 1992).

Entegre eğitim uygulamalarından başarılı sonuçlar alınabilmesi için anne babaların entegrasyona istekli olması son derece önemlidir. Böylece öğretmenin anne babayı gerek okulda gerekse evde öğrenilenleri pekiştirme konusunda yardımcı olarak kullanması kolaylaşacaktır. Eğer anne babalar entegre eğitimin yararına inanmıyorsa öğretmenden yardım alma olasılığı düşecektir. Öğretmenlerin nitelik ve nicelik olarak sınırlılığı, öğretmenlere destek vermesi gereken özel eğitimcilerin bulunmayışı anne baba desteğinin önemini artırmaktadır. Entegre eğitim uygulamalarının başarısını etkileyen önemli özelliklerden biri de normal gelişim gösteren çocukların anne babalarının entegre eğitimi kabul etmiş olmalarıdır. Normal gelişim gösteren çocukların ailelerinin okulda ve sınıfta engelli çocukları kabul eder bir tutum içinde olması, normal gelişim gösteren çocukların engelli arkadaşlarına karşı olumlu tutumlarının oluşmasında da son derece etkili olabilmektedir (Batu, 1998; Darıca, 1992; Sucuoğlu, 1996).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Engelli çocukların, normal gelişim gösteren çocukların devam ettiği eğitim ortamlarında eğitilmesi şeklinde tanımlanan entegre eğitimin, hem engelli hem de normal gelişim gösteren çocuklara yararı olduğu vurgulanmaktadır. Engelli ve normal gelişim gösteren çocuklar, birbirlerini değişik şekillerde etkileyerek, akademik ve sosyal alanlarda gelişme fırsatı bulabilmekte, aynı zamanda tüm yaşamı boyunca sosyal hayata uyumu kolaylaştırıcı olumlu davranışlar kazanmaktadırlar. Ancak, bu uygulamanın başarılı olabilmesi için çocuklarla öğretmenle, anne-babalarla, okul personeli ile çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Engelli ve normal gelişim gösteren çocukların anne babaları ile ayrı ayrı toplantılar düzenlenmeli, ebeveynlere konuyla ilgili aydınlatıcı bilgiler verilmeli, somut örnekler sunulmalı ve her iki gruptaki anne babaların birbirlerini anlamalarına yardımcı olunmalıdır. Ayrıca; konuyla ilgili araştırmalar yapılmalı, uygulamalar değerlendirilmeli, aksayan tarafları giderilmeye çalışılarak bu konuda önerilerde bulunulmalıdır.

Tüm toplum engelli çocukların normal sınıflarda eğitimi konusunda bilinçlendirilmelidir. Toplumun bilinçlendirilmesinde, yazılı ve görsel basın araçlarından yararlanılmalı ve bu çalışmalar düzenli aralıklarla yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Alper, S. and Ryndak, D. L., 1992, Educating Students With Severe Handicaps In Regular Classes. The Elementary School Journal. 92(3), 373-387.
- Atay, M., 1995, Özürlü Çocukların, Normal Yaşlıları İle Birlikte Eğitim Aldıkları Kaynaştırma Programlarına Karşı Öğretmen Tutumları Üzerine Bir İnceleme. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Baker, J. M. and Zigmond, N., 1995, The Meaning And Practice Of Inclusion For Students With Learning Disabilities: Themes and implications From Five Cases. The Journal of Special Education. 29(2), 163-180.
- Batu, E. S., 1998, Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Batu, E. S., 2000, Kaynaştırma, Destek Hizmetler Ve Kaynaştırmaya Hazırlık Etkinlikleri. Özel Eğitim Dergisi. 2(4), 5-45.
- Bayhan, P., 1998, Entegrasyonun Tanımı, Uygulaması, Sonuçları ve Entegrasyonda Arkadaşlık İlişkileri. Özev. Türkiye Özürlüler Eğitim ve Dayanışma Vakfı. 2 (6) 6-11.
- Cole, D. A. and Meyer, L. H., 1991, Social Integration And Severe Disabilities: A Longitudinal Analysis Of Child Outcomes. The Journal of Special Education. 25(3) 340-351.

- Conway, R. F. and Gow, L., 1988, Mainstreaming Special Students With Mild Handicaps Through Group Instruction. *Remedial and Special Education*. 9(5),34-41.
- Darıca, N., 1992, Özürlü Çocukların Eğitiminde Entegrasyonun Önemi. I. Ulusal Eğitim Kongresi. İstanbul:Ya-Pa Yayınları.
- David, W. J. and Johnson, T. R., 1980, Integrating Handicapped Students into The Mainstream. *Exceptional Children*. 47, 90-98.
- Diamond, E. K., Hestenes, L. L. and O'Connor, C. E., 1994, Integrating Young Children With Disabilities In Preschool: Problems and Promise. *Young Children*. January, 68-75.
- Diken, H. İ., 1998, Sınıfta Zihin Engelli Çocuk Bulunan Ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Galant, K. and Hanline, M. F., 1993, Parental Attitudes Toward Mainstreaming Young Children With Disabilities. *Childhood Education*. 69(5), 293-297.
- Kayaoğlu, H., 1999, Bilgilendirme Programının Normal Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Ortamındaki İştme Engelli Çocuklara Yönelik Tutumlarına Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Lerner, J. W., 2000, *Learning Disabilities*. America: Boston–Newyork.
- Logan, K. R., Diaz, E., Piperno, M., Rankin, D., Mac Farland, A. D. and Bargamian, K., 1995, How Inclusion Built A Community Of Learners. *Educational Leadership*. 52(4), 42-44.
- Myles, B. S. and Simpson, R. L., 1989, Regular Educators Modification Prefences For Mainstreaming Mildly Handicapped Children. *The Journal of Special Education*. 22(4), 479-491
- Peck, C. A., Donaldson, J. and Pezzoli, M., 1990, Some Benefits Non-Handicapped Adolescent Perceive For Themselves From Their Social Relationships With Peers Who Have Severe Disabilities. *Journal Of The Association For Persons With Severe Handicaps*. 15(4), 241-249.
- Ryndak, D. L. and Alper, S., 1996, Curriculum Content For Students With Moderate And Severe Disabilities In Inclusive Settings. America: Boston Allyn and Bacon.
- Salend, S. J., 1998, *Effective Mainstreaming*. New Jersey: Prentice–Hall Inc.
- Scruggs, T.E. and Mastropieri, M. A., 1996, Teacher Perceptions Of Mainstreaming/Inclusion. 1958-1995. *Exceptional Children*. 63(1), 59-74.
- Sharpe, M. N., York, J. L. and Knight, J., 1994, Effects of Inclusion on The Academic Performance Of Classmates Without Disabilities. *Remedial and Special Education*. 15(5), 281-287.
- Stainback, W. and Stainback, S., 1984, A Rational For The Merger Of Special

- And Regular Education. *Exceptional Children*. 51 (2);102-111.
- Staub, D. and Hunt, P., 1993, The Effects Of School Interaction Training On High School Peer Tutors Of Schoolmates With Severe Disabilities. *Exceptional Children*. 6(1), 41-57.
- Staub, D., Schwartz, I. S., Galluci, C. and Peck, C. A., 1994, Four Portraits Of Friendship At An Inclusive School. *Journal Of The Association For Persons with Severe Handicaps*. 14(4), 314-325.
- Sucuoğlu, B., 1996, Özürlü Çocuklarla Çalışan Öğretmenlerde Tükenmişliğin Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*. 11(36), 44-61.
- Turnbull, A. P. and Ruef, M., 1997, Family Perceptives On Inclusive Life Style Issues For People With Problem Behaviour. *Exceptional Children*. 63(2), 211-227.
- Uysal, A., 1995, Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Werts, M. G., Wolery, M., Synder, E. D., Caldwell, N. K. and Salisbury, C. L., 1996, Supports And Resources Associated With Inclusive Schooling: Perceptions Of Elementary School Teachers About Need And Availability. *The Journal of Special Education*. 30(2), 187-203.
- Wood, J. W., 1998, Adapting Instruction Accomodate Students In Inclusive Settings. New Jersey: Prentice-Hall. Inc.
- Yılmaz, H., 1995, Normal Öğrencilerin Devam Ettiği Sınıflarda Eğitim Gören Özürlü Çocukların Sorunları. *Çağdaş Eğitim*. 20(208), 16-22.
- York, J., Vandercook, T., Macdonald, C., Heise-Neff, C. and Caughey, E., 1992. Feedback About Integrating Middle School Students With Severe Disabilities In General Education Classes. *Exceptional Children*. 58(3), 244-258.